

وضعیت شاخص بهره‌وری در کشور

الهام اسماعیلی پور، پژوهشگر موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

موج

سازمان همکاری اقتصادی اروپا (OECD) بهره‌وری را خارج قسمت به‌دست آمده از تقسیم خروجی به یکی از عوامل تولید تعریف کرده که امروزه به عنوان یکی از شاخص‌های توسعه اقتصادی و کسب برتری رقابتی در عرصه‌های بین‌المللی مورد تاکید کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه می‌باشد، چرا که امروزه رقابت در صحنه جهانی شکل دیگری به خود گرفته که تلاش برای دستیابی به بهره‌وری بالاتر یکی از پایه‌های رقابت بوده و افزایش بهره‌وری یکی از راه‌های ارتقاء سطح زندگی افراد جامعه است. در بین کشورهایی که در چند دهه اخیر به توسعه اقتصادی نائل آمده‌اند، مشاهده می‌شود که بهره‌وری مورد توجه گسترده قرار داشته بطوری‌که شاید بتوان گفت پایه توسعه آنان توجه به مقوله بهره‌وری بوده است.

متأسفانه بهره‌وری در کشور ما در حال حاضر وضعیت مطلوبی نداشته بطوریکه حتی هدف‌گذاری انجام شده در مورد آن در برنامه چهارم توسعه کشور محقق نشده است. در برنامه چهارم توسعه بهره‌وری مورد توجه خاص قرار گرفته بود و در این برنامه متوسط نرخ رشد سالانه اقتصادی ۸ درصد پیش‌بینی شده بود به‌گونه‌ای که ۲/۵ درصد آن از محل رشد بهره‌وری و مابقی از محل رشد تولید حاصل شود. یعنی بهره‌وری کل باید سالانه ۲/۵ درصد افزایش می‌یافت تا ۳۱/۳ درصد از رشد اقتصادی را تامین نماید و مابقی رشد اقتصادی از طریق رشد سرمایه‌گذاری و تولید به‌دست آید. در این برنامه نرخ رشد بهره‌وری نیروی کار و سرمایه به ترتیب حداقل ۳/۵ و ۱ درصد تعیین شده بود.

برخی از مهمترین موانع افزایش بهره‌وری عبارتند از:

- ۱- پایین بودن کارایی سرمایه به دلایل طولانی بودن دوره اتمام طرح‌های عمرانی و وجود طرح‌های نیمه تمام، تخصیص غیر بهینه سرمایه به دلیل عدم توجه به توجیه اقتصادی، مالی و فنی در انتخاب پروژه‌ها و اجرای پروژه‌های فاقد توجیهات، وجود ظرفیت‌های بلااستفاده در برخی فعالیت‌های تولیدی، وجود انحصارات و نیز برخی موانع جهت ایجاد فضای رقابتی سالم

۲- پایین بودن بهره‌وری نیروی کار به دلیل پایین بودن انباشت سرمایه انسانی کارآمد و عدم استفاده مناسب از آن در فرآیند تولید، انعطاف ناپذیری بازار کار، فقدان ارتباط مناسب بین دستمزد و کار، عدم توجه به تخصص و مهارت نیروی کار و شغل، مازاد نیروی انسانی در برخی فعالیت‌ها، کمبود انگیزه نیروی کار برای انجام کار با کیفیت بالاتر، مناسبتر و مفیدتر

از آنجا که بهره‌وری معیار ارزیابی عملکرد فعالیت‌هاست یعنی بهره‌وری هر بنگاه نشان‌دهنده استفاده بهینه آن بنگاه از حجم کار، فکر، زمان و سرمایه جهت نیل به بیشترین محصول است، هنگامی که تولیدکننده بتواند از نیروی کار خود به درستی استفاده نماید و اقدام به ارتقاء و بهبود فناوری‌های تولیدی خود کند می‌تواند با ثابت بودن عوامل تولید به مقدار تولید بیشتری دست یابد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت ارتباط تنگاتنگی میان بهره‌وری و تولید وجود داشته و بهره‌وری بالاتر منجر به تولید محصول با کیفیت بالاتر و هزینه کمتر خواهد شد. لذا پیشنهاد می‌شود تولیدکنندگان با مرتفع ساختن موانع موجود بر سر راه بهره‌وری از طریق سرمایه‌گذاری در پروژه‌های دارای توجیه اقتصادی، تخصیص بهینه منابع مالی و انسانی، استفاده از روش‌های نوین در تولید به منظور کاهش زمان و هزینه، متناسب سازی دستمزد و بهره‌وری و دولت نیز از طریق ایجاد فضای رقابتی و حذف انحصارات و مناسب ساختن فضای کسب و کار برای تولیدکنندگان گامی میسر جهت ارتقای بهره‌وری کل کشور و نیز حمایت از تولید ملی، سرمایه و کار ایرانی نهند. چرا که حمایت از سرمایه و کار ایرانی یعنی جلوگیری از هدر رفت سرمایه و استفاده مطلوب از آن، ارج نهادن به نیروی کار، تخصیص منابع انسانی با توجه به مهارت و تحصیلات و ایجاد انگیزه‌های مادی و معنوی در ایشان جهت افزایش کارایی.